

בני נוער מבקשי מקלט - כליאה

עודכן לאחרונה ביולי 2017

מטרת מסמך זה היא לסייע לגורמים המלווים בני נוער מבקשי מקלט בישראל בהבנת המציאות החוקית בה הם חיים וכן להדריך אותם מה עליהם לעשות בהגיעם לגיל שמונה עשרה וכאשר הם מסיימים את לימודיהם בב"ס תיכון. המסמך מבוסס על ידע מעשי שנצבר בתחום הנוער של ארגון א.ס.א. ובמוקד לפליטים ולמהגרים במסגרת שיתוף פעולה בין הארגונים.

בישראל ישנם מספר מתקני כליאה לחסרי מעמד. מאז אמצע שנת 2013 לא מוחזקים עוד קטינים מבקשי מקלט בכלא.

מתקן "סהרונים":

מתקן כליאה של שב"ס לחסרי מעמד בלבד, הממוקם בדרום הארץ, בסמוך לגבול ישראל עם מצרים. כיום מוחזקים בסהרונים רק גברים והאוכלוסייה במתקן מתחלקת לשלוש קבוצות:

א. מבקשי מקלט שלא ניתן להרחיקם מישראל אך נכלאו במתקן משום שהפרו את הוראות החוק למניעת הסתננות (נכנסו לארץ לאחר כניסת החוק לתוקף, לא חידשו את רשיונם בזמן, לא התייצבו בחולות במועד או הפרו את כללי ההתנהגות ב"חולות") ומבקשי מקלט שהיו מעורבים בפלילים, לאחר שריצו את עונשם.

ב. מהגרים או מי שבקשת המקלט שלהם נדחתה ולא ניתן לגרשם מהארץ בגלל היעדר מסמכים או בשל היעדר שיתוף פעולה מצדם.

ג. מי שאזרחותם שנויה במחלוקת וחסרי אזרחות שלא מצליחים להוכיח את זהותם.

מתקן "גבעון":

מתקן כליאה של שב"ס בו מוחזקים חסרי מעמד ואסירים פליליים, אך באגפים נפרדים אלה מאלה. מתקן "גבעון" נמצא בעיר רמלה, בתוך מתחם כלא איילון. במתקן "גבעון" מוחזקות גם נשים, לעיתים עם ילדיהן. מאז שנת 2013, לא נכלאות יותר נשים מבקשות מקלט ומי שחוסות תחת הגנה קבוצתית וגם לא ילדיהן. רוב הכלואים ב"גבעון" הם מהגרים חסרי מעמד לקראת גירוש, אך מוחזקים שם גם מבקשי מקלט הממתינים להעברתם ל"סהרונים".

מתקן המסורבים (יהלום):

מתקן כליאה המנוהל על ידי רשות האוכלוסין וההגירה בו מוחזקים מי שכניסתם לישראל סורבה או מי שהועברו לשם ממתקן כליאה אחר לקראת גירושם. הגישה למתקן מותרת רק לעורכי דין מייצגים, לצלב האדום או לנציגות שגרירויות מדינות המוצא של הכלואים. פרק הזמן המקסימלי לכליאה במתקן יהלום הוא 72 שעות אך ידוע לארגונים על מקרים בהם הוחזקו שם כלואים למשך פרקי זמן ממושכים יותר ואף מספר חודשים.

מת"ן:

מתקן כליאה של שב"ס לקטינים חסרי מעמד שפעל בחדרה ונסגר זה מכבר. חלק מבני הנוער או הצעירים שנמצאים בארץ, נכלאו במתקן זה עם כניסתם לישראל לצורך בחינת גילם.

מתקן "חולות":

מתקן כליאה "פתוח" המנוהל על ידי שב"ס (שירות בתי הסוהר) וממקום בדרום הארץ, בסמוך לגבול ישראל עם מצרים. תקופת הכליאה המקסימלית ב"חולות" עומדת היום על 12 חודשים.

את מי אפשר לשלוח ל"חולות"?

לפי החוק למניעת הסתננות, רק מי שנכנס לישראל שלא בתחנת גבול מוסדרת ("הסתנן") ויש לו רשיון מסוג 2(א)5 או אשרה מסוג 1/1 יכול להישלח ל"חולות".

1. לפי הקריטריונים של רשות האוכלוסין וההגירה, שולחים היום רק סודנים ואריתראים ל"חולות".¹
2. מי שהיה מעורב בפלילים ונכלא במתקן "סהרונים" בשל כך. לאחר שחרורו מ"סהרונים", יועבר ל"חולות" (על פי הקריטריונים של הרשות).

את מי אי אפשר לשלוח?

1. קטינים (קריטריון קבוע בחוק).²
2. נשים (קבוע בחוק).
3. תושבים בעלי אשרה מסוג 5א (קבוע בחוק, משום שהחוק למניעת הסתננות לא חל עליהם).
4. אנשים שהכליאה יכולה לפגוע בבריאותם הפיסית או הנפשית (קבוע בחוק).
5. אנשים המוכרים על ידי המדינה כקורבנות החזקה בתנאי עבדות או סחר בבני אדם (קבוע בחוק).
6. אנשים מעל גיל 60 (קבוע בחוק).
7. הורה לקטין הסמוך לשולחנו (קבוע בחוק).
8. בעלי משפחות (על פי הקריטריונים של הרשות).³
9. יוצאי חבל דרפור- (על פי התחייבות שנתנה המדינה בבית המשפט).⁴
10. צעירים שהגיעו כקטינים לא מלווים (ללא הוריהם) וסיימו בישראל את מערכת החינוך התיישבותי (על פי הבנות שבעל פה בין נציגי האירגונים לבין שר החינוך דאז).
11. אנשים שנשקפת להם סכנה בעקבות שהייתם ב"חולות", למשל: להט"ב או מי שנמצא בזנות.⁵

מה עושים אם נער קיבל זימון לחולות?

חשוב לזכור שזימון לחולות אפשר לדחות (ביטול נדיר עד בלתי אפשרי) על ידי פניה למינהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה או על ידי הליכים משפטיים. יש לעשות כל מה שניתן כבר משלב ההודעה על השימוע ולהתכונן אליו מבעוד מועד. במידה ונער מקבל הזמנה לשימוע לקראת זימון לחולות יש לבחון את הדברים הבאים:

1. במידה ויש אפשרות, מומלץ להשיג ייצוג משפטי דרך ארגון "היאס" או דרך הקליניקות השונות לזכויות פליטים באוניברסיטאות ובכללות הרלוונטיות. כמו כן ניתן לפנות אל "המוקד לפליטים ולמהגרים" לסיוע פרה-משפטי.

¹ מאחר וקריטריון זה לא קבוע בחקיקה, הוא יכול להשתנות בכל עת ולהכיל אוכלוסיות נוספות.

² על מנת לשנות קריטריונים שנקבעו בחוק, נדרש שינוי בחקיקה.

³ כולל זוגות נשואים ללא ילדים. קריטריון זה אינו כלול בחקיקה ולכן עשוי להשתנות.

⁴ לצורך כך יש לבסס את מוצאם של מבקשי המקלט ויתכן שידרשו לשהות מספר שבועות בחולות עד הבירור.

⁵ קריטריון זה לא הוסדר באופן רשמי אך במקרים בהם פנו הארגונים לרשות האוכלוסין וההגירה, בוטלו הוראות שהייה.

2. חשוב ליצור קשר עם הגורמים השונים שליוו את הנער בחייו, על מנת לקבל מסמכים וחוות דעת מבתי הספר, מתנועות הנוער, מקבוצות הספורט אליהן השתייך או מארגון א.ס.ף. הצגה של המסמכים בשימוע בכוחה לסייע.

3. מומלץ שהנער יגיע לשימוע מלווה בעו"ד או במתנדב (עליהם להיות מצוידים בייפוי כוח וכן באישור התנדבות/עבודה כפי שמפורט במסמך של ארגון "היאס" שהפניה אליו מופיעה בהמשך). על הנער להגיע עם כל המסמכים הרלוונטיים (מסמכים רפואיים, חוות דעת פסיכו-סוציאליות, תעודות סיום תיכון וכו'). המלווה בשימוע רשאי לדבר רק בתחילת השימוע ובסופו. התפקיד המרכזי שלו הוא לוודא שהנער ירגיש נוח להתבטא ולהוות "גשר" בין הנער לבין הפקידים בשימוע. מול הפקידים עצמם חשוב להיות נחמד וחברותי, יש להם כוח רב וצריך לשאוף לשיתוף פעולה איתם, לא למאבק ולהתנצחות. לפרטים נוספים על ליווי לשימוע לקראת זימון לחולות ניתן לקרוא במסמך שפורסם ע"י ארגון היאס: hias.org.il/wp-content/uploads/2017/04/holotguide.pdf

4. עד כה הצלחנו לסייע לנערים לדחות שימוע בזכות הנימוקים הבאים:

א. עילה הומניטרית- במידה והנער ישלח לחולות הדבר יפגע משמעותית במשפחתו (בשל מצוקה כלכלית) או שבמידה שהנער ישלח לחולות הדבר יהווה פגיעה משמעותית בבריאותו הנפשית או פיסית.

ב. מכיוון שהנער המזומן לחולות נמצא בהליך בחינת התאזרחות מטעם איגוד האתלטיקה עקב הישגיו בתחום ספורט זה.

ג. הנער החל בתהליך הכרה כקורבן עבדות או סחר בבני אדם מול משרד המשפטים. קורבנות סחר ועבדות אשר הוכרו על ידי המדינה אינם נשלחים לחולות.

לצערנו הנימוק שהנער סיים בישראל תיכון, הושקעו בו משאבים או שהוא התערה בחברה הישראלית, עד כה לא סייע בדחיית זימונים לחולות. אך חשוב לציין בפניות לרשות ובשימוע משום שהוא עשוי לסייע בקיצור תקופת השהייה ב"חולות" או לסייע לשחררו בעתיד, אם ישתנו הקריטריונים. נימוקים נוספים שכדאי לציין בפניות לרשות ובמהלך השימוע, ככל שהם רלוונטיים, ולהציג מסמכים תומכים:

1. אם יש לנער או להוריו בקשת מקלט תלויה ועומדת ללא הכרעה במשך תקופה ממושכת.
2. אם הנער או משפחתו נמצאים בשלבים מתקדמים של יישוב מחדש במדינה אחרת.
3. אם נפל קרבן לאירועים טראומטיים כגון עינויים או פשע שנאה.
4. אם הנער היה כלוא תקופה ממושכת לאחר כניסתו לישראל.

למידע נוסף:

המוקד לפליטים ומהגרים

ייעוץ פרה-משפטי, סיוע וליווי בנושאים הקשורים למעמד, כליאה או גירוש.

נחלת בנימין 75, קומה 2, תל אביב טל. 03-5602530

קבלת קהל:

יום ראשון 9:00-11:45 ; 15:00-18:00

ימים שלישי וחמישי 09:00-13:00

יום רביעי 14:00-18:00.

א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט

לפרטים ולהתייעצויות ניתן לפנות גם אל רכז הנוער בארגון, גדעון בן אריה.

gidon@assaf.org.il

050-904-0135